

TIEDONJULKISTAMISEN NEUVOTTELUKUNTA
DELEGATIONEN FÖR INFORMATIONSSPRIDNING

**Rättfram kommunikation, ansvarsfull påverkan.
Rekommendationer för vetenskapskommunikation**

Rekommendationer för vetenskapskommunikation har utarbetats i två skeden. Arbetsgruppen, som omfattade delegationens ordförande, akademiker Risto Nieminen, delegationens vice ordförande, producent Katja Bargum, delegationsmedlemmar, professor Erkki Karvonen och professor Esa Väliverronen samt ledande kommunikationssakkunnig Maria Ruuska, utarbetade den första versionen av rekommendationerna, som publicerades på nätet för kommentarer. Dessutom anordnades den 22 maj 2017 ett informationsmöte i samband med evenemanget *Liikutu tiedosta*. De kommentarer som inkommit beaktades i andra skedet av arbetet med att skriva rekommendationerna. Delegationen godkände rekommendationerna i november 2017. Rekommendationerna har utarbetats inom projektet Tiedon jakaminen luo vaikuttavuutta: tekijyys, tiedon kuraointi ja hyvät tiedeviestinnän käytänteet med finansiering från undervisnings- och kulturministeriet (OKM/122/524/2015).

(c) Delegationen för informationsspridning 2018

Materialet får användas i enlighet med god sed. Källan måste nämnas.

Delegationen för informationsspridning,
Snellmansgatan 13
00170 Helsingfors
www.tjnk.fi

Förord till rekommendationerna

Vetenskapskommunikation möjliggör informationsgång och interaktion mellan de som producerar informationen och de som använder den. Kommunikationen gagnar vetenskapen och forskarna och skapar förutsättningar för samhällsdebatt. Vetenskapskommunikation ökar förtroendet för vetenskaplig information och för fram forskningsresultaten som underlag för samhälleligt beslutsfattande.

Delegationen för informationsspridning publicerade år 2013 det första nationella åtgärdsprogrammet för vetenskaplig kommunikation, *Vetenskapen tillhör alla!* Förändringarna på mediefältet och de sociala mediernas stärkta roll har lett till större jämlikhet vad gäller publicering av och tillgång på information. Samtidigt har publikkretsarna splittrats och övergått till att kommunicera i sina egna filterbubblor. Tonen i samhällsdebatten har hårdnat, och informationsförmedlingens enhetskultur utmanas. Ovidkommande feedback, påtryckningar och hatretorik gentemot forskare ser ut att förstärkas och bli vanligare.

De krav på öppenhet och påverkan som ställs på vetenskap och forskning förutsätter att vetenskapskommunikation integreras i professionell forskning. Vetenskapskommunikation sker också längs andra än etablerade akademiska kanaler, såsom exempelvis på sociala medier och via olika interaktiva evenemang.

Vetenskapskommunikationens förändrade verksamhetsmiljö kräver mer aktiv och orädd vetenskapskommunikation längs olika kommunikationskanaler. Kommunikationsfärdigheter är en naturlig del av forskarens utbildning. Man måste skapa en verksamhetskultur som sporrar forskare att delta i samhällsdebatten och stöder dem i detta. Det finns utrymme för utveckling vad gäller uppföljning, premiering och kritisk bedömning av forskningens samhällspåverkan. Vetenskapssamfundets aktivitet när det gäller att utarbeta forskningsområdesspecifika förfaranden är av största betydelse för detta arbete.

Vem är rekommendationerna avsedda för?

Det nationella åtgärdsprogrammet för vetenskaplig kommunikation *Vetenskapen tillhör alla!* (2013), som utarbetades av Delegationen för informationsspridning, presenterade en skara åtgärder och definierade vilka som bär ansvaret för att vidta dem. Vetenskapskommunikation utförs av ett allt större antal aktörer. Rekommendationerna *Rättfram kommunikation, ansvarsfull påverkan* hjälper vetenskapen att synas och påverka samhället. De är avsedda för alla som har att göra med vetenskap samt de organ som förmedlar vetenskap: vetenskapen tillhör alla.

Vad är vetenskapskommunikation?

Vetenskapskommunikation är information om vetenskap. Det är vetenskapssamfundens interna och externa informationsförmedling och interaktion avseende information som erhållits genom forskning, forskningsresultat, vetenskapliga tankevärldar och metoder samt forskningsområdenas teoretiska grund.

1. Vetenskapen tillhör alla

En öppen vetenskaps- och forskningskultur främjar diskussion om tillämpning av vetenskapen samt teknologiska innovationer.

Vetenskapskommunikation är en central del av forskning och god vetenskaplig praxis. Öppenhet och offentlighet gör forskningen till vetenskap. Medborgarvetenskap och interaktiv vetenskapskommunikation erbjuder många kanaler för möten mellan publikkretsar och forskare.

Även vetenskapsevenemang främjar möten mellan medborgare och forskare. Lyckade vetenskapsevenemang tar hänsyn till det pluralistiska samhället och är aktiverande och upplevelserika. Evenemangen kan genomföras på plats eller på nätet. De innebär också ett sätt att hantera den kritik som riktas mot vetenskapen. Växelverkan mellan sakkunniga och allmänhet är välkommen, när den

sker genom öppen diskussion och med respekt för båda parter. De forskare som framträder offentligt är förebilder för framtidens vetenskapsmän. Det är därför viktigt att ge synlighet till forskare från olika kulturer, med en jämn fördelning mellan yngre och äldre, kvinnor och män.

Också möten mellan konst och vetenskap ger vetenskapen nya arenor och publikkretsar. Vetenskapen är en källa till otaliga ämnen, konsten å sin sida medför nya sätt att presentera vetenskap för olika publikkretsar. Vetenskapskommunikation sker i bästa fall genom flera kanaler, i många olika former och riktar sig till flera olika sinnen.

- Vetenskapsevenemang är interaktiva och riktar sig till olika samhällsgrupper. Detta kräver nya och fördomsfria metoder för vetenskapskommunikation.
- Medborgarvetenskap ger allmänheten möjlighet att delta i forskningen samt den samhälleliga bedömningen av och den etiska diskussionen kring forskningen.
- Medborgarvetenskapen stöds genom att bygga nya kompanjonskap.

2. Vetenskapen bygger samhället

Informationsspridning och facklitteratur erbjuder nya tankar för att bygga upp ett kunnigt samhälle.

Informationsspridning och facklitteratur som ges ut på de inhemska språken är en central del av den finländska kulturen och den kreativa sektorn. Läroböcker och digitala undervisningsmaterial når ut till alla medborgare via skolväsendet.

Vetenskapsfostran stärker individens färdigheter när det gäller att skaffa fram, presentera och analysera information. Denna fostran inleds i barndomen, är en del av utbildningen och riktar sig även till vuxna. Vetenskapsfostran erbjuds inom alla vetenskapsgrenar.

Medierna har en central roll i förmedlingen av begriplig och populariserad forskningsinformation till medborgare, beslutsfattare och politiker. Fakta-granskning och källkritisk bedömning är viktiga förutsättningar för tillförlitlig kommunikation. Också medieläskunnighet är en allt viktigare del av medborgarfärdigheterna. Att förena medie-innehåll till nya helheter (kuratering)

berikar mediefältet och den kreativa sektorn.

I informationssamhället är information och kunskap tillgängliga för medborgarna, och utgör en del av samhällets grundläggande resurser. Biblioteksväsendet tillhandahåller tryckta och digitala material för medborgarnas bruk och främjar användningen av materialet genom att lära ut färdigheter inom informationskompetens.

- Det finns ett tillfredsställande och ändamålsenligt offentligt stöd för facklitteratur och andra informationsprodukter.
- Publiceringsverksamhet på de inhemska språken och på de inhemska publiceringsplattformarna spelar en viktig roll när vetenskap offentliggörs, och ska beaktas i incitamentsystemen.
- Den allt mer mångsidiga inhemska språkmiljön beaktas i informationsspridningen.
- Vetenskapsfostran ingår i läroplanerna för grundutbildningen och den påföljande utbildningen. Den vetenskapliga läskunnigheten utvecklas vid sidan av den traditionella undervisningen genom informellt lärande och når ut också till vuxna exempelvis genom vetenskapscentrum, -utställningar och museer.
- Biblioteken, skolorna och medierna främjar vetenskapsfostran hos medborgarna, liksom medieläskunnighet och informationskompetens.

3. Att synliggöra vetenskapen

Vetenskapskommunikationen berättar om nya resultat, men också om de principer som följts vid forskningen samt bedömning av uppgifternas tillförlitlighet.

Vetenskapens grundläggande värden innefattar öppenhet och att främja forskning genom välgrundad kritik för att få fram tillförlitlig information. De vetenskapliga metoder som används för att producera ny information är systematiska och verifierbara och bestyrker forskningsresultaten. Vetenskaplig sakkunskap uppstår ur djupgående och systematisk kunnskap inom ett forskningsområde.

Vetenskapskommunikation och -journalistik förutsätter insikt i vetenskapens och forskningens metoder och äm-

nen, för att betydelsen av nya forskningsresultat ska kunna sättas i perspektiv i den kända kunskapsbasen. Kommunikation om den vetenskapliga tankevärlden och vetenskapsgrenarnas teoretiska grund är en viktig del av vetenskapens offentlighet.

Offentliggörande av vetenskap bör inte motiveras endast med nyhetsvärdet hos forskningsresultaten. Långsamt framskridande grundforskning och forskning som verifierar nya resultat är en värdefull del av forskningen och utvecklingen av innovationer. Vetenskap-

en har också ett bildningsuppdrag. Det kulturella kapitalet ökar när vetenskapen bygger världsbilden och ökar förståelsen.

Inom vetenskapsdebatten och -publiceringen ska man undanröja konstgjorda motsättningar, för att inte skapa

ett falskt intryck av vetenskapliga tvister. Den vetenskapliga informationens särdrag, självkorrigering, är ett sätt att skilja forskningsdata från annat innehåll som tävlar om mediernas uppmärksamhet.

- Vetenskapsinstitutionerna ska anordna kurser i vetenskapsjournalistik riktade till journalister. Dessa kurser ska behandla processer inom vetenskap och forskning samt principerna för vetenskapliga framsteg. Det är bra att inkludera vetenskaps- och forskningsområdesspecifik grundläggande information i kurserna.
- Stöd ska ges till långvariga samarbetsprojekt mellan forskningsinstitut och mediehus.
- Forskare kan dra nytta av direkta publikationskanaler och kommunicera långsiktigt om sin forskning.
- När forskning bedöms måste man komma ihåg grundforskningens och vetenskapens bildande verkan.

4. Stöd för vetenskapskommunikation

Mångformig och högklassig vetenskapskommunikation och vetenskapsjournalistik bygger upp en öppen vetenskapskultur och förtroende för vetenskap och forskning.

Offentligt finansierad forskning omfattas av krav på synlighet, påverkan och transparens samt öppen tillgång till forskningsresultat och data. I den öppna vetenskapens tidsålder bör publiceringsförfarandena utvecklas med utgångspunkt i sökbarhet, användbarhet, tillförlitlighet och redlig dataanvändning.

Forskarnas utökade kommunikationsansvar och kravet att delta i samhällsdebatten förutsätter stöd från vetenskapssamfundet och vetenskapsinstitutionerna (högskolor och universitet, forskningsinstitut, vetenskapliga sällskap och vetenskapsakademier samt forskningsfinansiärer). Vetenskapskommunikation främjas genom incitament, såsom stöd för att kommunicera

om vetenskap samt belöningar för sådan kommunikation. Bedömning och forskning inom området bidrar för sin del till att vetenskapskommunikationen utvecklas i positiv riktning.

Sociala medier ökar öppenheten och ger forskarna en möjlighet till direkt dialog med samhällets aktörer. Samtidigt får forskarna allt mer feedback. Denna feedback kan vara positiv, saklig eller obefogad, eller rentav fientlig och hotfull. Vetenskapssamfundet och -institutionerna bör kollektivt försvara forskarnas rätt till yttrandefrihet samt trygga vetenskapens och forskningens frihet och ställning i samhället, oavsett vilken samhällsaktör som ifrågasätter deras värde.

- Vetenskapskommunikation är en del av en öppen vetenskapskultur.
- Vetenskapsinstitutionernas kommunikationstjänster är tidsenliga och drar nytta av mångsidiga publikationskanaler. Kommunikationstjänsterna gagnar såväl de som producerar informationen som de som använder den.
- Vetenskapsinstitutionerna skapar fungerande förfaranden för att stöda forskarna i de fall där offentliga framträdanden leder till fientlig respons.
- Samhällspåverkan och vetenskapskommunikation är en del av vetenskapsinstitutionernas verksamhet. Detta arbete premieras, och är föremål för en systematisk och kritisk bedömning. Vetenskapssamfundet deltar i att upprätta forskningsområdesspecifika förfaranden för bedömningskriterier och incitament.

5. Rättfram kommunikation

Vetenskapskommunikation är en central del av forskningsarbetet. Forskare uppmuntras att delta i samhällsdebatten.

Att dra nytta av det allt öppnare mediefältet ingår i vetenskapskommunikationen och den öppna vetenskapskulturen. Vetenskapsaktörerna kommunicerar inom vetenskapssamfundet och ute i samhället. Forskarna förväntas kommunicera synligt, vara kunniga och ha mod att delta i den offentliga debatten.

Förändringarna i verksamhetsfältet erbjuder egna direkta påverkningsskanaler för forskarna, och ger dem nya möjligheter att offentliggöra sina resul-

tat och berätta om sitt arbete och dess betydelse. Att planera och genomföra kommunikationen är en del av forskningsgruppernas inre arbetsfördelning.

Det förändrade mediefältet splittrar publikkretsarna i allt mindre enheter. Kommunikationen sker i differentierade publikkretsars filterbubblor, av vilka en del kan förhålla sig skeptiskt till vetenskap och forskningsresultat. Vetenskapskommunikationen behöver nya sätt att nå ut till olika publikkretsar.

- Finansiärerna och forskarnas arbetsgivare måste sporra forskare att kommunicera, och ge dem stöd i detta. Vetenskapskommunikation och samhällelig växelverkan bör värderas i forskarnas karriärutveckling. Forskarna bör redan i utbildningens början erbjudas systematisk utbildning i vetenskapskommunikation.
- Vetenskapskommunikationen omfattar forskningens hela livscykel: den är en del av planeringen och genomförandet av forskningen, publiceringen av resultat, och den fortsatta användningen av forskningsmaterialet.
- När forskningsplanen upprättas integreras vetenskapskommunikation som en del av forskningsarbetet. Planen, som kan vara en kommunikations- eller växelverkansplan eller en plan för hur resultaten ska utnyttjas, bedöms när finansieringsbeslut fattas eller när forskningen utvärderas.

- I kommunikationen bör man oförskräckt testa nya former av kommunikation och växelverkan, för att även nå svårtillgängliga publikkretsar och gynna samhällelig dialog.

6. Ansvarsfull påverkan

Vetenskap syns och påverkar, och den värderas i det samhälleliga beslutsfattandet. Forskare, vetenskapskommunikatörer och journalister berättar redligt och sanningsenligt om forskningsresultaten och användbarheten hos dessa.

Vetenskapens och forskningens samhällspåverkan är en central vetenskapspolitisk målsättning. Påverkan främjas av att vetenskapskommunikationen, och den därtill hörande interaktionen, för fram forskningsrönen så att samhället kan använda dem.

För att forskningsdata ska kunna användas som underlag för samhälleligt beslutsfattande krävs att informationen läggs fram i beredningsprocessen i rätt tid och på rätt sätt. Fungerande förfaranden bör utarbetas för att stöda växelverkan mellan forskare och beslutsfattare.

Forskningsdata utgör en del av kunskapsbasen för det politiska beslutsfattandet. Vid sidan av traditionella vetenskapliga sakkunniga verkar också andra typer av sakkunniga. Olika sätt att producera tillförlitlig information berikar

den kunskapsbas som samhället använder. Alla former av expertis och information ska dock alltid bedömas kritiskt.

När forskaren kommunicerar om sin forskning förväntas han eller hon agera ansvarsfullt och följa etiska anvisningar och god vetenskaplig praxis. Informatörer och journalister följer på motsvarande sätt sina egna yrkesetiska anvisningar.

Att bedriva forskning öppet och garantera största möjliga transparens, samt att forskare och forskningsorganisationer öppet deltar i samhällsdebatten, bygger upp förtroende för vetenskap och forskning. Graden av uppskattning och förtroende gentemot vetenskap och forskning påverkar också viljan att dra nytta av vetenskaplig information i samhället

- Ansvarsfull vetenskapskommunikation bör inkluderas som en central del i högskolornas undervisning i god vetenskaplig praxis och forskningsetik.
- Man bör sporra forskare och vetenskapsaktörer att delta i samhällsdebatten, och stöda dem i detta.
- Samverkan och interaktion mellan forskare och beslutsfattare bör stödas, genom att stimulera aktörerna att pröva på nya metoder för vetenskapskommunikation och växelverkan.
- Man bör se till att politiska beslutsfattare på alla nivåer får tillgång till tjänster för forskningsinformation.

Delegationen för informations-spridning är undervisnings- och kulturministeriets sakkunnigorgan, som följer de senaste rönen inom forskningen, konsten och de tekniska områdena i Finland och utomlands samt vetenskapskommunikationens utveckling. Som sakkunnigorgan har delegationen inflytande över ministeriets och vetenskapsorganisationernas målsättningar och verksamhet.

Delegationens uppgifter har genom resultatförhandlingar och separata beslut fastställts vara att:

- lägga fram förslag och initiativ för undervisnings- och kulturministeriet om olika sätt att främja informations-spridningen i Finland, ge utlåtanden om frågor med anknytning till delegationens verksamhetsområde, och väcka debatt om frågor som gäller området
- årligen lägga fram ett förslag för undervisnings- och kulturministeriet om mottagare av informations-spridningens statspriser
- bevilja projektstipendier för informations-spridning och sammanställa stödlistan för bibliotekens inköp av kvalitetsböcker med liten upplaga för facklitteraturens del
- genomföra undersökningar och utredningar inom området för informations-spridning
- främja utbildningen i vetenskapskommunikation och facklitterärt författande
- utföra andra uppgifter som undervisnings- och kulturministeriet tilldelat.

1. Vetenskapen tillhör alla

En öppen vetenskaps- och forskningskultur främjar diskussion om tillämpning av vetenskapen samt teknologiska innovationer.

2. Vetenskapen bygger samhället

Informationsspridning och facklitteratur erbjuder nya tankar för att bygga upp ett kunnigt samhälle.

3. Att synliggöra vetenskapen

Vetenskapskommunikation berättar om nya resultat, men också om de principer som följts vid forskningen samt bedömning av uppgifternas tillförlitlighet.

4. Stöd för vetenskapskommunikation

Mångformig och högklassig vetenskapskommunikation och vetenskapsjournalistik bygger upp en öppen vetenskapskultur och förtroende för vetenskap och forskning. Kommunikationen når ut till olika publikkretsar.

5. Rättfram kommunikation

Vetenskapskommunikation är en central del av forskningsarbetet. Forskare motiveras att delta i samhällsdebatten.

6. Ansvarsfull påverkan

Vetenskap syns och påverkar, och den värderas i det samhälleliga beslutsfattandet. Forskare, vetenskapskommunikatörer och journalister berättar redligt och sanningsenligt om forskningsresultaten och användbarheten hos dessa.